hallac-ı mansur

cehennem acı çektiğimiz yer değil acı çektiğimizi kimsenin bilmediği yerdir

Zaman ve mekân üstü bir hakikat felsefesi

Yayıma Hazırlayan: Mesud Topal

8. BASKI

DESTEK @ FELSEFE
ESTEK yayınları

hallac-ı mansur

cehennem acı çektiğimiz yer değil acı çektiğimizi kimsenin bilmediği yerdir

Zaman ve mekân üstü bir hakikat felsefesi

DESTEK
yayınları

DESTEK YAYINLARI: 1196
FELSEFE: 12

HALLAC-I MANSUR / CEHENNEM ACI ÇEKTİĞİMİZ YER DEĞİL ACI ÇEKTİĞİMİZİ KİMSENİN BİLMEDİĞİ YERDİR

Yayına Hazırlayan: Mesud Topal

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmergül
Editör: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak

Destek Yayınları: 1.-5. Baskı: Aralık 2019
6.-8. Baskı: Ocak 2020
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-723-0

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkan.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

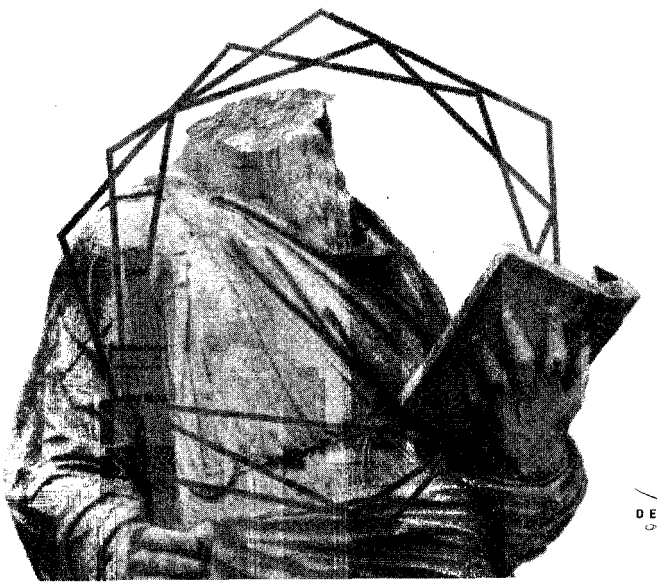
Deniz Ofset – Nazlı Koçak
Sertifika No. 40200
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

hallac-ı mansur

cehennem acı çektiğimiz yer değil acı çektiğimizi kimsenin bilmediği yerdir

Zaman ve mekân üstü bir hakikat felsefesi

Yayıma Hazırlayan: Mesud Topal

DESTEK yayınları

Hallac-ı Mansur Hakkında

Asıl adı Ebu Abdullah Hüseyin bin Mansur el Beyzavi el Hallac'dır ancak halk arasında Hallac-ı Mansur olarak bilinir. Hicri 244 miladi 858 yılında İran'ın Tur köyünde doğmuştur. Babasının pamukçu olmasından dolayı Hallac lakabıyla anılır... Manevi sırları Hallaç pamuğu gibi savurduğu için Hallac-ı Esrar olarak da bilinir.

İslam dünyasının en tartışmalı isimlerinden biri olan Mansur, İran'da doğmuş olmasına rağmen küçük yaşlarda Kuran-ı Kerim'e olan ilgisinden dolayı Arap kültürünü daha fazla benimsemiştir. Kuran-ı Kerim'i daha o yaşlarda ezberleyip Sünni ulemayı hayretlere düşüren yorumlar getirmesi isminin herkes tarafından bilinmesine yol açmıştır. Sünni ulemanın önde gelenlerinden eğitimler alan Hallac-ı Mansur ardından Basra'ya gidip yine burada ünlü bilgin Amr Bin Osman Mekki'den eğitimler almıştır.

Henüz 18 yaşında birçok âlimin eğitim rahlesinden geçen Mansur çevresinde hayranlık uyandıran bir isimdi. Yine dönemin büyük âlimlerinden Ebu Yakup El-Yakta kızı Ümmü Hüseyin ile Hallac-ı Mansur'u

evlendirdi. Ancak Mansur'un bu evliliği mezhep çatışmalarının şiddetle yaşandığı Basra'da hoşnutsuzlukla karşılandı. Dönemin büyük Sünni âlimlerinden olan Cüneyd El Bağdadi ile tanışınca kendisine yapılan haksız yorumlara kulak asmamaya başladı. Cüneyd El Bağdadi, Mansur'a sürekli sakin olmasını öğütlese de bir süre sonra Mansur söylentilerden ve baskılardan sıkılıp Basra'yı terk etti.

Bir sene boyunca Mekke'de kalan Hallac-ı Mansur Kâbe'ye kapanıp çile sürecine girdi. Ardından oradan da ayrılıp Basra'ya geri döndü. Gittiği her yerde halkın yoğun ilgisiyle karşılaşan Hallac-ı Mansur, nerede olursa olsun İslam öğretilerini açıksözlülükle dile getirmekten çekinmedi. Özellikle Türklerin İslam dinini kabul etmesinde Hallac-ı Mansur'un çok büyük bir rolü vardır.

Türkistan ve Hindistan'da bulunduğu dönemlerde onun sohbetleri sayesinde İslamiyet'i seçenlere daha sonraları Mansuri bile denildi. Ancak Hallac-ı Mansur'un açıksözlülüğü ve her yerde doğruları savunması siyasi mekanizmanın tepkisini çekti. Özellikle mezhep çatışmalarının ve iktidar kavgalarının sık yaşandığı bir dönemde halkın da ilgi odağı olan Hallac-ı Mansur iktidar açısından bir tehdit unsuru olarak görülüyordu. Hallac-ı Mansur sohbetlerinde *"Her şey Allah'a bağlıdır. Ve her şey Allah'tandır"* öğretisini savunuyor ve anlatıyordu.

Mansur'u bir bahane bulup sindirmek isteyen Abbasi iktidarı bir sohbeti esnasında kendinden geçmiş cezbe halindeyken *"Ene-l Hak!"* (Ben Hakk'ım) demesi üzerine, 918 yılında onu Sus'ta gözaltına aldı. İktidar Hallac-ı Mansur için idam fetvası isterken dönemin Şafi, Maliki, Sünni kadıları idam kararına karşı çıktı. Bunun üzerine hücreye atılan Hallac-ı Mansur'un ünü birdenbire daha da yayıldı.

Halk arasındaki hoşnutsuzluklar giderek artarken Hallac-ı Mansur'a olan destek de diğer yandan çığ gibi büyümeye devam etti. Sekiz yıl boyunca gözaltında tutulan Hallac-ı Mansur bu süreçte ünlü eseri *Tavasin*'i tamamladı. Tutuklu bulunduğu yıllarda ünü azalacağına daha da arttı. Böylece iktidarın da ağır baskısıyla Maliki kadısı Ebu Ömer, Mansur'un idamına hükmetti.

Hanefi kadısı İbnü'l Bühlül'ün sert muhalefetine ve baskısına rağmen idam kararından geri dönülmedi ve Hallac-ı Mansur hicri 309 miladi 922'de Bağdat'ta önce kırbaçlandı ardından burnu ve ayakları kesilerek işkenceye maruz kaldı. Ölümünden sonra bedeni yakılarak külleri Dicle'nin sularına savruldu.

"Ene-l Hak!"

Bütüne dönüş hikâyesi *"Ben Hakk'ım!"* sözleriyle başladı aslında. "Ene-l Hak" kişinin benliğinden geçip bir bütüne ilerlemesi ve orada kendiyle buluşmasının felsefesidir. Yani her şey O'ndan geldi ve her şey yine O'na dönecek.

Peki, bireyin hakikate ulaşması için önce neyi feda etmesi gerekir?

Sevdiği her şeyi...

Eşyadan, insandan, tabiattan ve nefisten geçemeyen insanın O'na ulaşabilmesi ve gerçekle aydınlanması mümkün değil... Hallac-ı Mansur'un öğretisi kendisinden sonra gelen birçok felsefeciye ilham olmuş ve onun özgün düşünceleriyle farklı felsefi akımlar doğmuş, gelişmiş ve yayılmıştır.

Özellikle Batı felsefesinde Spinoza, Kant, Fichte, Schelling gibi ünlü filozofların meşhur "Ben Felsefesi"

hakkındaki değerlendirmelerinde ve temellendirmelerinde Hallac-ı Mansur'un izleri çıkar karşımıza.

Muhammed İkbal'e göre Nietzsche'nin "insanüstü" kavramı Hallac-ı Mansur'un "Ene-l Hak" düşünüşünün Batı'daki yansımasıdır.

Doğu felsefesinde ise gerçek Ben'e ulaşabilmek için önce sahte Ben'i yok etmek gerekir. Bu felsefenin kapılarını aralayan da yine "Ene-l Hak" düşünüşünün sahibi Hallac-ı Mansur'un tam da kendisidir.

Mevlana, Yunus Emre, Nesimi, Pir Sultan, Kaygusuz Abdal da onun öğretilerinden etkilenen önemli isimler...

Hallac-ı Mansur görüldüğü gibi sadece Doğu ve İslam felsefesini değil birçok felsefi akımı ve inanç biçimlerini etkilemiştir. Bizim de bugün yaşadığımız çağda Hallac-ı Mansur'un felsefesini anlamak benliğimizin gerçek bağı ile tanışması açısından önem taşır. Çünkü günümüz kapitalist düzeni insanın kalbi ile aklı arasındaki bağlantıyı ne yazık ki yok etti. Ne kalbimizi ne de aklımızı tanıyoruz. Robotlaşan bireyler olarak, sahte duygular, sahte mutluluklar hatta sahte acılar yaşıyoruz.

İşte bu yüzden Mansur'u anlamamız, içinde yaşadığımız çağın hatta yaşadığımız coğrafyanın felsefeyle zihinde birleştirilmesi birçok şeyi görebilmemiz açısından bulunmaz bir fırsat...

Hallac-ı Mansur'u görmezden gelmek kayıptan başka bir şey olmayacaktır. Zira Mansur'un öğretileri yanı

başımızda anlaşılmayı, içselleştirilmeyi ve özümsenmeyi beklemektedir. Bu keşif yüzeysel değil, derinlemesine olduğunda edindiğimiz kazanımlar huzur ve mutluluk verici olacaktır.

İyiliğe

İnsanlığa

Gerçekliğe dair...

Kendi Ben'imizden sıyrılıp ötesine ulaşabilmek ve Hallac-ı Mansur'u anlamak dileğiyle...

Mesud Topal

"Benim Allah'la
olan ilişkimi
anlamayan kişi,
beni anlamamıştır,
sapkın der bana.
Beni kötü olmakla
suçlar. Ama ne
zaman ki doğruyu
anlar, gelir kapıma
af diler."

"Doğru; sadece gördüğünüzü değil, görmediğinizi de kapsar..."

Hayatı boyunca doğrunun ve gerçeğin peşinde olan Hallac-ı Mansur bu uğurda canını hiç sakınmadan verirken insanlığa da yine bu uğurda yaşamak gerektiği gerçeğini miras bırakıyor.

Hallac-ı Mansur'un öğretileri o dönemin insanından çok, bugün bizler için yaşamımıza ışık tutan bir rehber niteliğinde. Bugün yaşadığımız hayat içerisinde dört bir yanımız birçok şeyle kuşatılmış durumda. Ne yazık ki bizi kuşatan hırs, kibir, güzel görünme arzusu ve toplum tarafından kabul edilme isteği, bu ve bunun gibi şeylerin tamamına yakını bize ciddi zararlar vermektedir. Günden güne kalbimizden uzaklaştığımızın farkına varmamız gerekli. Ağır bir manevi tahribatın içindeyiz ve bunun da farkında değiliz çünkü bizi kuşatan hep daha fazlasını kazanma arzusu, bizi kendimizin

dışına iterek kendimizden uzaklaşmamıza neden oluyor. Biz, bizi sahteleştiren şeylerle vakit harcarken kaybettiğimiz şeylerin farkında değiliz.

En büyük kaybımız ise ne yazık ki zaman!

Eğer hayatımız bir film olsa ve dışarıdan bize seyrettirilseydi, harcamış olduğumuz zamanın farkına varabilir ve muhtemelen o an dehşete düşebilirdik. Yalanların dört bir yanımızı kuşattığı bu çağda kurtuluşumuzun, yani çıkış yolumuzun ne olduğu belli...

Gerçeğe gözlerimizi açmak...

Gerçeğe gözlerin açılabilmesi için önce gerçeğin ne olduğunu bilmeniz gerekir. Bilmediğiniz, tanımadığınız bir şeyin ne olduğuna karar veremezseniz onun karşısında kendinizi nasıl konumlandıramazsınız da. Birer fotoğraf merceği olduğunuzu düşünün mesela, algılayabileceğiniz şeyler makinenin vizöründen bakan gözün gördüğünden ibarettir ancak...

Ne var ki hiçbirimiz sadece vizör, sadece göz değiliz. Makineyi tutan el de biziz, makineden bakan göz de, irade de... Bu yüzden o makineyi iyi kullanıp başkalarının göremediklerini de görüp en güzel fotoğrafı ortaya çıkarabilmeliyiz.

Beynimizi bize fayda sağlayacak şeylere yöneltmek bizim elimizde. Sonuçta her insan kendisine fayda ve zarar sağlayacak şeylerin farkında. Bu yüzden nefsimize hâkim olmamız önemli, nefsimiz bizim düşmanımızdır.

Bunu aklımızdan hiç çıkarmazsak yürüyüşümüz daha sağlıklı ve tam hedefe odaklı olacaktır...

"Gördüğün her şey gözün algıladığıdır, bir de gözle görülemeyenler vardır. Bu yüzden gördüğün her şeye inanma, önce sorgula sonra anla, ondan sonra doğru ne ise zaten kavrayacaksın..."

"Ey insan!
Yaratılanların
içinde zerreden
daha küçüğü yok.
Sen daha zerreyi
bile tanıyamazken
O'nu nasıl
tanıyacaksın?"

"Bizi düşmanın attığı taş değil, dostun attığı gül yaralar."

Emir verilmiş. Hallac-ı Mansur idam edilecek. Yüzlerce âlimin karşı çıkmasına ve halk onu bu kadar sevmesine rağmen karar alınmış bir kere...

Ancak Hallac-ı Mansur öldürülmeden evvel amansız işkencelerden geçecek. Ona düşman olanlar ellerine taşları alıp Mansur'a acımadan fırlatacak...

Üst üste atılıyor taşlar.

Bir, iki, üç, dört, beş, altı...

Hiç ses yok.

Hallac-ı Mansur susuyor.

Bir *"Ah!"* bile işitilmiyor ağzından.

Derken yine peş peşe atılıyor taşlar...

Mansur'un yüzü kanlar içinde ancak o tebessüm ediyor, hiçbir şey olmamış gibi, canı hiç yanmıyormuş gibi... Tıpkı sohbet ederken tebessüm ettiği gibi... Sanki oturmuş makamına bir şeyler anlatıyor etrafında toplanan kalabalığa.

O sırada kalabalığın arasından bir gül fırlatılıyor Hallac-ı Mansur'un üzerine. Gülü atansa bir dostu...

Ardından bir çığlık yükseliyor Mansur'dan, yeri göğü titreten bir çığlık...

Onca taşa rağmen kılı bile kıpırdamayan Mansur'u bu denli yaralayan, çığlıklar attıran da ne ola?

Mansur'un başında dikilen cellat dayanamaz ve taş yağmuru dindikten sonra sorar: "Ey Hallac! O kadar taş atıldı, kılın bile kıpırdamadı, sesin bile çıkmadı da atılan bir güle karşı neden çığlık attın?"

Mansur sessizdir. Mecali bile yoktur konuşmaya... Yine de zorlar kendini ve başını kaldırıp bakar celladın yüzüne. *"Taş atanlar bizim halimizi bilmez bizi anlamaz ki..."* der. *"O yüzden atılan taşlar bizi incitmez. Ancak ya halden anlayanlar, dostumuz olanlar. Onlar değil taş, gül bile atsalar, o gül bizi incitir."*

Hallac-ı Mansur sadece yaşamın kendisiyle değil, yaşamın çevresini kuşatan her şeyle ilgili felsefesini derinleştirir. Bir söze bin anlam yüklemek değildir bu. Bir sözün asıl anlamını kavramaktır. Mansur'un bu feryadında bir dostun insanı nasıl yaralayabileceğini ve gardını düşürebileceğini görmek mümkün... İnsan

yaradılış itibariyle sosyal bir varlık gibi görünse de, insanın özünü ortaya çıkaran şey bir başınalıktır.

Yalnızlıktır.

"Sevginizi dostlarınızdan esirgemeyin...

Dostun acı çektiği yerde sonuna kadar mücadele edin..."

"İnsanların kavrama yeteneği gerçeklikle ilişkili değildir. Gerçeklik de insanla ilişkili değildir. Düşünceler kişiye özgüdür, insanların öznellikleri gerçeklerle bu yüzden ilişkili değildir. Çünkü gerçeğin algılanması zordur. Ancak imkânsız değildir. Ateşin ışığı gerçekliğin bilgisidir. Ateşin sıcaklığı ise gerçekliğin gerçeğidir. Bunu anlamak ise gerçekliğin doğrusudur. Bunlar niteliksiz insanın, yanlış yolda yürüyen insanın, tutarsız insanın anlayabileceği şeyler değildir..."

"Her şey ancak karşıtının varlığıyla kavranabilir."

"Her şey zıddıyla vardır" tezini birçok ünlü felsefecinin söylemlerinde işitmişsinizdir muhakkak. Hallac-ı Mansur bu tezden biraz farklı şekilde, zıddıyla var olmaktan ziyade, zıddını anlamanın önemine işaret eder. Bu biraz da gerçekliğin gerçeğini aramakla ilgilidir. Gerçeklik meselesini çözen insanın ulaşacağı yer doğrunun tam da kendisidir. Zıtlar ya da karşıtlıklar, hayatın içinde birçok şeyi anlamamıza katkı sağlar. Sıcağı bilmeden soğuğu, hüznü bilmeden mutluluğu öğrenmek de anlamak da güç...

Bunlar basit örnekler elbette. İşin temelinde, insan bir şeyin varlığını ve kıymetini düşünerek idrak eder. Ölüm bu dünyadan çekip gitme halidir. Dolayısıyla bunu düşünen ve ölümü kavrayan bir insanın yaşamın değerini bilmemesine imkân yok. İnsan ölümü kavradığı an yaşamın değerini de kavrar. Hayatı bütün yönleriyle anlamlandırmanın ilk adımı da zaten ölümü ve yaşamı kavramaktan geçer. Çoğumuz fazla düşünmeden

hayattaki iyi kötü birçok şeyin zıddını birbirinden ayırt edebiliyoruz. Ancak daha derinlere inip düşünmemiz gerekir. Çünkü verdiğimiz her karar yaşamımızı direkt etkilerken kişiliğimizi de inşa eder. Bazı insanlar hayatlarını tamamen iyiliğe adayıp o yolda ilerlerken, bazıları da bu meseleleri hiç düşünmeden kişisel çıkarları uğruna yaşayıp gitmektedir. Ancak zıtlıkları görebilenler hayatın nasıl değerli olduğunu kavrar ve kişisel çıkarları uğruna zaman harcamazlar. İnsanın yaratılışından itibaren kendisine olan bir borcu vardır. O da her insan iyiyi bulmak ve iyinin yolunda ilerlemek zorundadır. Bu başkalarından önce kendisine olan bir borcudur...

Hallac-ı Mansur'dan etkilenen âlimlerden biri olan Mevlana Celaleddin, *Mesnevi*'sinde şöyle der: *"Zıtlar, zıtlardan zuhur eder. İyiyi bilmedikçe kötüyü bilemezsiniz. Zıt, zıddıyla birlikte de görülebilir, denizin dibinde mercanlar taşlarla birlikte bulunur."*

Zıtları anladıkça hayattaki her şey kendi kendine anlamlanabilir. Kendimizi her şeyi bildiğimiz kibrine kaptırmadan, şu anda bulunduğumuz andan itibaren önce kendimizi ardından da dokunduğumuz ve değdiğimiz her şeyi kavramaya başlayalım...

"Sizin gibi düşünmeyene düşman olmayın, anlamaya çalışın..."

"Korkacak
bir şeyim kalmadı.
Kaybedecek
hiçbir şeyim yok.
Nasılsa senden uzağa
düşmüşüm.
Anladım ki, artık benim
için yakın da bir uzak da.
Ayrılık dostum oldu.
Ey övgülerin sahibi, kul
senden başkasına eğilmez!"

"Âşıklar hor görülür."

Aşk ilahi bir duygudur ve aşk her zaman sevmekle başlar. Menfaat barındırmaz içerisinde, karşılıksız olanıdır en güzeli. Aşk yaratılışın ta kendisidir. İnsanın mayasında vardır aşk, ne yazıktır bunu bilmeyenlere, bilmeyip o ilahi duygudan mahrum olanlara. Aşksız insan yoktur, kim ki bende aşk yok ben aşktan muafım diyorsa, işte o hesap kitap yapan, maddeden soyutlanamayıp manevi yola hiç çıkamamış olan kişidir.

Aşk hesap yapan gönüllerde bulunmaz. Zaten hesap kitap yapan gönüle de gönül denemez. Aşk O'nda başlayıp yine O'na dönmektir. Birdir, gerçektir, asıl olandır. Ondan gayrısı ihtirastır ve her ihtirasın sonu kaybetmektir. Hallac-ı Mansur *"Ben kendimden öteyim, O'nda varım ve yine O'ndandım"* derken "Ene-l Hak" demenin gerçek manasını zaten bizlere anlatıyor. Ancak kulakları duymayan insana neyi nasıl anlatabilirsin? Gözleri görmeyen bir insana neyi nasıl gösterirsin?

Hz. İsa'ya sormuşlar "Bu dünya denilen yerde en zor olan şey nedir?" diye. Hz. İsa cevap vermiş: "Anlamayana anlatmak."

Hallac-ı Mansur iyi bir anlatıcıydı, iyi bir öğreticiydi. Tek gayesi inandığı dinin esaslarını en doğru şekilde insanlara anlatabilmek ve bunun idrak edilip anlaşılmasına, kabul edilmesine önayak olmaktı. Bunu her an aşkla ve şevkle yapıyordu üstelik. Böylece binlerce insanı İslam diniyle tanıştırmıştı.

Mansur sadece dini esasları anlatmıyordu sohbetlerinde. İnsanın yaşamdaki gayesinden nasıl olması gerektiğine kadar en ince detayıyla anlatıyordu. Onun sohbet meclislerine katılanlar duydukları karşısında kendilerinden geçiyorlardı adeta. Bu insanı tanımanın nasıl büyük bir şeref olduğunu anlatıyorlardı her yerde. Ancak Hallac-ı Mansur çok iyi biliyordu ki O'nu sevmek O'nun için ateşlerde yanmayı göze alabilmek demekti. Zira Peygamber (sav) de nice ateşlerden geçmemiş miydi? Geçtiği yollara dikenler serilmiş, dört bir yanı kuşatılmış, aç bırakılmış, susuz bırakılmış, namaz kılarken türlü saldırılara maruz kalmış, yine de kapı kapı gezerek doğru olanı anlatmaktan hiç vazgeçmemişti.

Hallac-ı Mansur çok iyi biliyordu ki onu ancak ateşten geçenler anlardı. En büyük örneği her zaman Hz. Muhammed'di (sav) hatta *Tavasin* eserinde sık sık ona vurgu yapmaktadır. Mansur'un gözü her zaman görülenin ötesinde olduğu için kimi zaman onunla meczup ve hatta sihirbaz diye dalga geçenler de olmuştu.

İnsan âciz bir varlıktır, karanlıkta gözü hiçbir şeyi görmez. Işığa ihtiyacı mutlaka vardır. Ancak Mansur gibiler ışığın kendisi olurlar. Âşıklar varlığının bütün zerresini Hak'tan görür ve O'na inanır. Onların gözünde karanlık, imkânsız, olmaz diye bir şey yoktur. Bu yüzden Mansur sevgi ile inşa ederdi gönüllere giden yolları.

"Dillerin konuşması, kalplerin helak olmasındandır..."

Gerçek aşkta insan, sevdiğini bütün sıfatlarıyla kendisinde toplar. Çünkü sevmek sevdiğini her an nefesinde hissetmek demektir. Aşkın gerçek olanı ile tanışan insan bir daha o sarhoşluktan ayılamaz, çünkü gerçek aşk Hakk'ın ta kendisindendir. Ve aşkı inkâr etmek asıl olanı yani O'nu inkâr etmektir.

İnsanın bütün algısı hissettiklerinden ibarettir.

Peki ya hissetmesi gerekenleri aslında hissetmiyorsa ne olacak?

Kendi duvarlarının ardında bir esirse ne yapacak?

Nasıl çıkacak bu girdaptan?

Hallac-ı Mansur gibi "Ene-l Hak" seviyesine yükselmek kolay değil ya da Yunus Emre gibi "Ete kemiğe büründüm Yunus diye göründüm" diyebilmek...

Bu noktada yapılabilecek en doğru şey, insanın hayat basamaklarına ilk kez adım atıyormuş gibi davranması ve kendi varlığını tanımaya niyet etmesidir.

Kendini tanıyan insan dünyayı tanır. Çevresini tanır. Kalbini ve zihnini tanır. Aksi halde ne insandan ne de gerçek ve doğru bir yaşamdan söz edilebilir.

Önce kendimizi bilmeli, kendimizi öğrenmeli, kendimizle tanışabilmeliyiz...

"Hallac-ı Mansur Allah'ın varlığını kendinden ve her şeyden geçerek 'Ene-l Hak' mertebesine çıkarak kavrarken varlığının ötesinde bambaşka bir şeyden bahsediyor ve bizim de onu görmemizi istiyordu."

"Hayallerden uzak dur,
gerçekliğin peşinde ol!
Ayaklarını insanlardan yukarıya
kaldır ve tutkulu ol!
Bilmelisin ki dağların
ve ovaların ötesini
görebilmek için
kanatlarını çırpıp en
yükseklere uçman
gerekir..."

"Mutluluk anlamaktır. Anlamadan sevmek, mutluluk vermez."

Hükümdarın biri çaresiz bir hastalığa yakalanmış. Ülkenin bütün hekimleri ne kadar uğraşsalar da bu hastalığa bir türlü çare bulamamışlar. Başka ülkelerden hekimler gelmiş, onlar da çare olamayınca, ne kadar falcı, büyücü varsa hepsi de saraya getirilmiş. Ancak onlar da çare olamayınca hükümdarın çaresizliği günden güne büyümüş. Artık hükümdar çaresiz bir şekilde hastalığını kabullenip ölümü beklemeye koyulmuşken sarayın kapısına yaşlı bir kadın dayanmış ve hükümdarın hastalığına bir çaresi olduğunu söylemiş.

Saraya çıkarılan kadına hükümdar hasta yatağından güçlükle seslenmiş:

"Senin getirdiğin çare ne?"

Kadın şöyle cevap vermiş:

"Adamlarınız bütün ülkeyi dolaşıp, ülkenin en mutlu adamını bulacak ve onun gömleğini alıp size getirecek. Siz de o gömleği giyince kurtulacaksınız."

Hükümdar bu sözleri işitince önce hiddetlenmiş ama sonra kabul etmiş. Adamlarına emir vermiş:

"Gidin, memleketin en mutlu adamını bulun getirin."

Bunun üzerine hükümdarın adamları kapı kapı dolaşmaya başlamışlar. Önce zenginlerin kapılarını çalmışlar. Ne de olsa zenginlerin dertleri tasaları yoktur diye düşünmüşler. Bolluk ve ferah içindeler... Olsa olsa sadece zenginler mutlu olurlar.

Ancak karşılaştıkları manzara çok şaşırtıcıymış. Zenginlerin arasında mutlu olan bir kişi bile yok. Ardından toplumun her kesiminden insanı ziyaret etmeye başlamışlar. Ne var ki aradıkları mutlu adamı hiçbir yerde bulamamışlar.

Sokaktaki dilencilere kadar, memleketin en fakir, en yoksul insanlarına kadar dolaşmışlar ama nafile...

Koca memlekette mutlu bir adam bulamamışlar.

Issız arazilere kadar çıkan adamlar elleri bomboş, yorgun, perişan ve korku içinde dolaşmaya devam etmişler. Sonunda mutlu bir adam bulamayacaklarını anlayıp susuzluklarını gidermek için çeşme aramaya başlamışlar. Issız arazinin ortasında yıkık dökük bir kulübe görünce su istemek için oraya yönelmişler hemen. Kulübenin kapısına gelince, içeriden yükselen sesler karşısında şaşkına dönüşler. Susuzluklarını bile unutmuşlar.

Kulübedeki adam "Ne kadar da mutluyum. Benden iyisi yok, karnımı da doyurdum. Yarın da çalışacak bir işim var. Benden iyisi yok!" deyip duruyormuş bağıra çağıra.

Hükümdarın adamları aradıkları kişiyi bulmuş olmanın heyecanıyla "Şükürler olsun!" demişler ve içeriye girmişler. Ama ne var ki orta yerde yanan cılız bir mum alevinin aydınlattığı odada bekleyen mutlu adamın üzerinde bir gömlek bile yoktur.

Hallac-ı Mansur *"Mutluluk anlamaktır. Anlamadan sevmek, mutluluk vermez"* derken; mutluluğun hayatımızın her yönünü kuşatması için önce kendimizden bir şeyler vermemiz gerektiğine işaret eder.

Batı felsefesinde de, Doğu felsefesinde de, hatta dinlerin çoğunda paylaşmanın önemine vurgu yapılır. İnsanın mutluluğu paylaşıldıkça artar. Kendinde fazla olandan, hiç olmayana verirsen bunun mutluluğu, yeni mutluluklar inşa eder.

Üstelik sadece insanoğlunun yaşamında değil, tabiatta da, hayvanlar âleminde de paylaşmanın eşsiz örneklerine rastlamak mümkün...

Bir şeyi anlamak için önce anlamak istediğin şeye kendinden de bir şeyler vereceksin. Ardından kendinden verip anladığın ve anlamlandırdığın şeyin sana verdiği mutluluğu tadacaksın.

Artık teknoloji ve makineler çağındayız. Günlük hayatımız fazlasıyla hızlı akıp geçiyor. Anbean değişiyor.

Bu hıza ayak uydurmak ve sürekli değişen düzene uyum sağlamak çok da kolay değil. Zira insan doğası gereği hızdan değil, sakinlikten beslenir. İnsan durulunca coşan bir ırmaktır.

Delicesine akan metropol hayatının içinde durup dinlenmek, ferahlamak, sakinleşmek pek mümkün olmuyor. Beynimiz o kadar dolu ki, ruhumuza kulak verip içsesimizi bile işitemez hale geliyoruz.

İşte böylesine delirmiş bir hayat akışı içerisinde kendimize duraklar inşa etmemiz çok önemli... Bu duraklar, hayatımızın her alanına serpiştirilmiş olmalı.

Paylaşmak, empati kurmak, bir insanı sevindirmek, bir hayvanın başını okşayıp karnını doyurmak... Hepsi ruhumuzun ihtiyaç duyduğu eylemlerdir. Şunu hiç unutmamalıyız ki paylaşmakla azalmaz insan...

"Mutluluk paylaşmak demektir, paylaşmak insana huzur verir..."

"Hüznü; derdim, acım.
Çevresi; kurak, yalnız, ıssız.
Ondan sonrakiler
aydınlık değil, sönük.
Onun konuştuğu işin aslı.
Hepsi budur, hepsi yeterli.
Ondan gayrısı,
onun dışında kalan
sadece azap.
Başarı yalnızca
Allah'tandır..."

"İnsan bir kâinattır, koca kâinat da bir insandır. Teker teker bakarsan çok görürsün. Bütün bakarsan tek görürsün."

İnsan kibirli bir varlıktır. Bir makama geldiği zaman ya da eline değerli bir eşya geçtiği zaman kendini hemen herkesten üstün görmeye başlar. Bazılarıysa bilgilerinin çok olduğundan ama ne var ki bilgisiz ve cahil olanların kendilerine daha büyük itibar sağlayabildiğinden yakınır durur.

Şunu hiç unutulmamalı ki, içinde yaşadığımız çağ bilgisizliğin, kötülüğün, çıkarcılığın çağı. Bu çağda insanlar en yakınından ihanete uğramaya başlıyor. En sevdikleri tarafından yüzüstü bırakılıyor. Kişisel sevgiden önce çıkarlar konuşuyor ne yazık ki.

Sıkıntı çektiğimiz ve böylesine bizi inciten bir çağda kendi kişiliğimizi korumak en önemli mesele haline geldi. Çünkü insan yoldan çok kolay çıkabilen bir varlık ne yazık ki.

Bu yüzden sınanmadığımız meseleler üzerinden kahramanlık yapmaktan çekinmeliyiz.

Zihnimizde şöyle bir canlandıralım: Hırstan, kibirden, gereksiz ve insanı meşgul eden şeylerden arınan bir insan olsak, sadece bize fayda sağlayan şeylerle ilgilensek kendimizi daha mutlu ve huzurlu hissetmez miyiz? Bunu derinlemesine düşünelim...

Mutluluk dediğimiz şey basittir. Zor olan şeylerin içinde olmaz mutluluk. Azlığın, sıradan olan şeylerin içindedir. Çevremizde insanlar ve eşyalar çoğaldıkça mutsuzluğumuz da çoğalır. Bu kaçınılmazdır. Önce insan kendine sahte bir dünya kurar, ardından o sahte dünyanın içinde sahte hislerle çok mutlu olduğuna ikna olmaya çalışır. Oysa mutluluk bir ikna meselesi değildir. O içten gelir, insanı her daim pozitif tutar. Pozitif olmanın, daha doğrusu pozitif kalmanın zor olduğu bir hayatın içinden çıkabilmek için öncelikle fazlalıklardan arınmak gerekir.

Fazla insan, fazla eşya, fazla harcama, fazla koşturmaca, fazla düşünce, fazla evham...

Bütün bunlar fazladan harcanan zaman demektir.

Elbette sevdiklerinize zaman ayırın. Elbette kimse sevdiklerinden kopmasın. Ancak bu harcayacağımız zamanı kendi sınırlarımız çerçevesinde belirleme özgürlüğümüzü ve hakkımızı kullanmaya başlayalım ki, sevdiklerimize de yetecek kadar gücümüz, motivasyonumuz kalsın.

İnsan doğası gereği üretendir. Üretmeyen insan hem ruhen hem de bedenen hastalanır. Üretim tabii ki her alanda olabilir. Mesela iyi kitaplar okumak da bir tür üretimdir. Zihin yolculuğudur... İyi kitaplar sayesinde

düşüncelerinizi geliştirir ve her şeye karşı daha sağlıklı bir bakış açısı edinirsiniz.

Emek verdiğiniz yemek de bir üretimdir. El emeği örgüler de, dokumalar da üretimdir. Çocuğunuzla eğitici ve kaliteli şekilde geçirdiğiniz zaman da üretimdir. Yeni beceriler kazanmak için gittiğiniz kurslar, araştırdığınız bilgiler de keza...

Hatta dışarıya çıkıp tek başınıza yürümeniz de zihinsel açıdan üretimde olmaktır. Üretimi farklı örneklerle çeşitlendirmek mümkün... Kısacası bize fayda sağlayan şeylerin geneline üretim gözüyle bakabiliriz.

Nasıl ki kâinat tabiatla ve hayvanlarla her daim işbirliği halinde üretiyorsa, insan da aynı şekilde bu bakımdan kâinata benzer. Dış etkenlerle kendimizi zehirlersek üretimimize de darbe vururuz. Tıpkı fazla ürün versin diye ilaçlanan toprakların birkaç sene sonra hastalanıp ürün vermemesi gibi...

Mayamızda değişim, gelişim, büyüme ve üretim var. Tıpkı kâinat gibi...

Kâinatla ilişkimiz bu açıdan en saf ve en doğal haliyle kalmalı... İnsan icadı olan ve bizi meşguliyete sürükleyen her şeyle ilişkimizi gözden geçirmeliyiz. Zamanın boş geçmesine bir an bile fırsat vermemek lazım. Zaman ne kadar çok gibi görünse de sınırlı... Zamanın hakkını veren, üretime ve iyiliğe odaklı bir insan arınır ancak...

"Boş işten kendini arındır...

Faydasız arkadaştan kendini arındır...

Çok konuşan dillerden kendini arındır..."

"Melek doğru ve iyi
işleri gösterir der ki:
'Bunları yaparsanız
ödüllendirilirsiniz.'
Ancak önceden
kötünün ne olduğunu
bilmeyenler, iyinin
de ne olduğunu
bilmezler..."

"Gerçek gizlidir; anlatılamaz, açıklanamaz. Onu anlamaya yola çıkanın önüne engin denizler, yakıcı çöller çıkarır."

Hükümdarın birinin değerli bulduğu ve önem verdiği bir âlim vardı. Sık sık onu yanına çağırır, fikir alır ve pek çok işini ona danışırdı. Ne var ki bu hükümdar dediğim dedik bir adamdı.

Âlimden fikir almasına rağmen, "Gerçeği de doğruyu da en iyi ben bilirim!" kibrine kapılır, sıklıkla yanlış kararlar verirdi. Yine bir gün karşılıklı konuşurlarken âlim, üçüz oğulları olduğunu ve çocuklarının hükümdara çok benzediklerini söyler. Hükümdar âlimle sık vakit geçirmesine rağmen oğlanlardan haberinin olmamasına içerler ve adamlarıyla âlimin evini ziyarete gider.

Evin büyük salonuna buyur edilir. Hükümdar oturduğu yerin tam karşısında dört tane kapalı perde olduğunu görür ancak bir anlam veremez. Ardından sabırsızlıkla hemen oğlanları görmek ister.

Bunun üzerine âlim elini çırpar ve karşılarındaki perdelerden ilki açılır. Perdenin arkasında iskemleye oturmuş bir çocuk vardır. Hükümdar hiçbir şey anlamaz ve meraklı bakışlarla âlime döner.

Ardından ikinci perde açılır. Orada da yine aynı çocuk oturmaktadır. Hükümdar duruma iyice sinirlenmeye başlar. Derken üçüncü perde de açılır, yine aynı çocuk çıkar perdenin arkasından. Hükümdar hiddetlenerek ayağa kalkar ve "Sen benimle dalga mı geçiyorsun? Aynı çocuğu bana üç defa gösteriyorsun, benimle oyun oynamak da neymiş? Bana yalan söylemek ne haddine senin!" der.

Âlim, hükümdarın sakinleşmesini ve beklemesini ister. Ancak o zaman dördüncü perdeyi de açacağını söyler.

Dördüncü perdenin arkasında ne olduğunu merak eden hükümdar yerine oturur. Ardından dördüncü perde açılır ve perdenin arkasında zayıf bir ışığın arkasında yan yana oturan üç çocuk görünür.

Hükümdar heyecanla kalkar ayağa. "Hah işte şimdi tamam..." der. "İnandım sana."

Ancak âlim "Yanlış yaptınız" der. "Üç perdenin arkasındaki çocuklar üç farklı çocuktu. Size onları gösterdim ama onları ayrı ayrı gösterdiğim için beni yalancılıkla suçladınız. Buna karşılık son perdenin arkasında ise tek çocuk vardı, sadece bir ayna hilesiyle size onu üç çocuk gibi gösterdim. Yanlış sandığınız doğruydu, doğru

sandığınızsa yanlıştı. Gördüğümüz veya gördüğümüzü zannettiğimiz şeyler her zaman gerçek değildir."

Bilmek için önce anlamak gerekir. Hallac-ı Mansur gerçeği, sevgiyi, mutluluğu bilmek için önce anlamak lazım geldiğini söyler.

Modern insan ruhu tahrip edilen, zihni renkli ve değersiz detaylarla doldurulan hasta bir canlı ne yazık ki... Böylesine hasta bir canlının gerçeği çok boyutlu irdeleyip görebilmesi zaten mümkün değil.

İnsanı tahrip eden kapitalist düzen öyle renkli ve insanı meşgul edecek şeyler çıkarıyor ki karşısına, ilkönce onun güncel hayat ile olan bağlantısını kesiyor. Televizyona düşkün çocukların, akıllı telefonlara beyinlerini kiralayanların, boş muhabbetlerle zamanını ve kalplerini çekinmeden harcayanların gerçek ile bağlantısının kopmaması zaten imkânsızdır. Sürekli iyi kitaplar okuyan ve düşünen bir insan ile vaktini bu tarz işlerle meşgul edenlerin aynı dünyaya bakıp farklı şeyler görmesi de kaçınılmazdır. Tabii burada seçtiğimiz şeylerin "iyi" olması en önemli meseledir. Şu anda yaşadığımız çağ biraz da tercihler çağıdır. Seçtiğiniz kitapların, müziklerin, filmlerin iyi olması sizin gerçeklik ile olan ilişkinizi de belirler.

Bir insan, öncelikle gerçeklik algısı bozulduğunda ele geçirilir. Gerçekliğinden ayrılan insan, o andan itibaren kendisine gerçekmiş gibi sunulan ancak temelinde safsatalardan ibaret olan her şeye inanır. Gerçek olmayan yalanlara inanmamız son derece kolay.

Öncelikle şunun farkında olmak gerek... İçinde yaşadığımız çağ, kandırmacadan ibaret. Her an aldatılıyor, kandırılıyor, ikna ediliyoruz. Böylesi bir dönemde doğruyu anlamak son derece güç...

Doğrular önümüzde bile olsa görülemeyebiliyor, fark edilemeyebiliyor. Çünkü doğrunun etrafı kirli...

Gerçeklik hem Batı hem de Doğu felsefeleri tarafından farklı bakış açılarından ele alınır. Batı'da felsefe temelde bir gerçek ve gerçeklik arayışıdır. Parmanides'ten örnek verirsek "Varlık nedir?" sorusuna "Var olan vardır" diye cevap verir. Sadece Parmanides değil. Sokrates, Platon, Aristoteles gibi ünlü felsefeciler de gerçekliğe varlık sorunu üzerinden yaklaşırlar Hallac-ı Mansur ise gerçekliğe başka bir bakış açısı getirerek var olmanın bir de manevi bir boyutu olduğunu söyleyerek saf gerçeklikten bahseder.

Hallac-ı Mansur'dan sonra gelen Batılı ve Doğulu felsefeciler de bunu fark etmişlerdir zaten. Hallac-ı Mansur'un felsefesi kendi tanımıyla "Hak Felsefesi" yani bir diğer tanımla "Ben Felsefesi"dir... Tasavvuf felsefesidir.

Bu felsefede gerçek BEN'e ulaşabilmek önce insanın kendi zihninde kurguladığı Ben'i yok etmesiyle mümkün olabilir.

"Ben" konusunun iyi anlaşılması çok önemli...

Modern dünyanın kurguladığı "Ben" sahte bireycilik, sahte varlık algısıdır. Oysa BEN felsefesi (HAK felsefesi)

ahlaki değerleri de iyiyi de aynı anda içinde barındırır. Bu da zaten saf, doğal insanın varlığıdır.

"Ben kimim?" sorusunu felsefenin temeline indirdiğimizde sorunların çözümü orada başlar. Sahte Ben'den sıyrılabilmenin ilk adımı bu soruyu soruyor ve cevabını arıyor olmaktır. İşte bu noktada Hallac-ı Mansur'un "Ene-l Hak!" deme mertebesine ulaşması çok daha iyi anlaşılır.

"Ben sonsuz
bilgi denizinin
en derinindeyim.
Anlamayanlar
denizin kıyısında
kendi bilgileriyle
oyalanır dururlar.
Mahrum kalırlar
beni anlamaktan."

"Bizi yaşatan şey korku olursa, yaşamamızın da bir anlamı kalmaz."

Her insan bir şeylerden korkar. Kimi insandan, kimi hayvandan, kimi yaşanan olaylardan, kimi gelecekten, kimi geçmişten, kimi kaybetmekten, kimi utanmaktan, kimi sevilmemekten, kimi başarısızlıktan, kimi parasızlıktan...

Korku, insan deneyiminin bir parçası...

Hayat çok zaman risk alması gereken durumlarla karşı karşıya bırakabiliyor insanı. Bazı riskleri korkmadan alıyoruz, bazılarını ise korkarak elimizin tersiyle itiyoruz. Böylesi durumlarla karşı karşıya kaldığımızda beyin otomatik olarak önce kaybedeceğimiz şeylere odaklanıyor.

Bu noktada yapmak gereken kaybı değil kazancı düşünmek... Böylece risk alma gücüne sahip olmak... Çünkü yürüdüğümüz hayat yolu, aldığımız kararlardan

ibaret. Kaçtığımız ya da almaktan korktuğumuz, ertelediğimiz her karar bize başka zorluklar çıkarır.

Korku, felsefe alanında da üzerinde çokça durulan konulardan biridir. Seneca insanın büyük ruha ulaşmasını engelleyen güçlü faktörlerin, korku ve kuşku olduğunu söyler. Bu yüzden insanın kendi ruhuyla iletişiminin sağlıklı olabilmesi için önce korku ve kuşkularından arınması gerekir.

Bir şeyden arınabilmek için önce o şeyi tanımamız yani Hallac-ı Mansur'un sürekli söylediği gibi her şeyin temeli olan anlam eleğinden korkularımızı geçirmemiz gerekir.

Korkularını da anlamalı ve tanımalı insan. Çünkü bilmediğimiz şeylerle savaşamayız...

Korku bizi ele geçirmeye çalışan düşmandır. Her olumsuzluğun temelinde muhakkak derin bir korku söz konusudur. Korku görünürde güçlüdür ancak içi boştur. Cesaretin ise insanda vuku bulması korku kadar hızlı değildir. Ancak cesaretin içi doludur. Korkan insan başaramayan ve başaramayacak olan insandır. Çünkü korkarak yapılan her işin sonu rezalettir. Korkudan doğru çıkmaz, hele ki gerçek hiç çıkmaz. İnsanın idealleri cesarete muhtaçtır. Zaten cesareti olmayanın idealleri de surettedir.

"Özgürlük korkmadan yaşayanların hakkıdır."

"Ben doğruyum
denilerek, doğru
olunmaz.
Ben O'yum
denilerek
O olunmaz.
Sadece O'ndan
olunur. O olmak
başka, O'ndan
olmak başkadır."

"Kalbinin sesini dinlersen doğruyu duyarsın. Ve aklının sesini de dinlersen sana doğruyu yanlışı ayırt edebilme gücünü verir."

Kalbinizle duyduğunuzu aklınızla sorguladığınızda sizin açınızdan doğrunun ve yanlışın hangisi olduğuna sağlıkla ulaşırsınız.

İnsan olmanın merkezinde bir meseledir kalp ve akıl ilişkisi. Akıl tartışır, hesaplar, terazisinde her şeyi en ince ayrıntısına kadar inceler. Ancak aklın bunu doğru şekilde yapabilmesi de ilk olarak kalpten geçer. Çünkü kalbi temiz olanın aklı da güzeldir. Akıl ve kalp arasında mesafe hiçbir zaman olmamalıdır. Öncelikle şu çok iyi bilinmeli, akıl ve kalbi birbirinden ayıramayız. Eğer ikisi arasında mesafe açılırsa, o zaman insanın hayatında büyük sıkıntılar baş gösterir. Sorunlar ikisinin de bir arada olmasıyla feraha erer.

Hallac-ı Mansur öğretisinde de olmazsa olmaz bir detaydır bu akıl ve kalp ilişkisi. Çünkü ikisi birden en

verimli faaliyeti sergiler. İnsan aklı herhangi bir karar vereceği zaman ikisi arasında ikilimde kalabiliyor. Çünkü o insanın aklı kalbini tanımıyor. Kararları kalp ile değil akıl ile ver diyenlerden, ben kalbimin sesini dinlerim diyenlere kadar bu insanların tamamı akıl ve kalbi arasında ilişki kuramamış, o ilişkiyi hiçbir zaman anlamamış ve ikisini de birbirinden her zaman farklı, hatta ikisini de birbirine zıt görmüştür. İşte bu hem aklın hem de kalbin felaketi olur. Aklının yanına kalbini koyamayan gittiği yolda yönünü göremez. Kalp samimiyetin, sevginin, ince duyguların yeri iken, akıl ilmin, bilmenin ve öğrenmenin yeridir. Eğer ikisi arasında ilişki doğru kurulursa bilginiz de, ilminiz de hem size hem de diğer insanlara daha fayda verici ve doğru olur. Bu yüzden Doğu felsefesinde akıl ve kalp ilişkisi her zaman en önemli meselelerden biri olmuştur. Hallac-ı Mansur akıl ve kalp ilişkisini anlatırken, aklın tek başına hâkimiyetinin felaket olduğunu, kalbin sevgisi ve hoşgörüsü ile birleşmediği zaman Allah ile âlem arasındaki farkı anlamanın mümkün olmadığını söyler. Akıl ve kalp ilişkisi bu açıdan nefis tarafından ele geçirilmek istenen bir kaleye de benzetilir.

Bir iş yaparken önce kalbine sonra da aklına danışmalı insan, kalbin kararı akıl ile doğrulanabilmeli. Kalbi ve aklı arasında bağlantısı sağlıklı olan insan için bunda bir sorun yoktur. Ancak ne kalbini ne de aklını tanıyan, üstelik kibir batağına saplanmış, kendini akıllı zanneden boş insanlar için verdikleri kararda her zaman bir

sorun vardır. Çünkü hayat her zaman verdiğimiz kararlarla akar. Verdiğimiz kararların sonuçlarını yaşar ve yaşatırız. Hayat başıboş akan bir düzen değildir. Bu yüzden akışına bırakıyorum deyip boş verilemez. Hayatın akışı dediğimiz şey zaten düzeni olan ve doğru bir yönde ilerleyen yoldur. Ancak aklı ve kalbi yerinde olmayan o yolda yol alamaz...

"Kalbinizi dış etkenlerden koruyun, aklınız ile kalbinizi ayrı ayrı değil bir tutun...

Doğru olan sizin kendi içinizdedir, siz zaten iyi ve doğru iseniz ne kalbiniz ne de aklınız sizi yanıltabilir..."

Sahabe bir gün Ebu Hureyre'ye "Ya Hureyre, Resulullah'ın sana açıkladığı gizli ilimlerden bize de anlat, bizlere de açıklasana" deyince, Ebu Hureyre "Söylersem kâfir oldu diye beni taşlarsınız" demiştir. Hallac-ı Mansur'un durumu da budur aslında. Hallac-ı Mansur beyitlerinde sürekli gizlerin dünya gözü ile görülemeyip anlaşılamayacağından bahseder. Belki de bu yüzden şöyle der:

"Ayaklarıma bakıyorum
Kanımın aktığını görüyorum
Yazık oldu kanıma
Yazık oldu kendimi kimseye anlatamadığıma..."

"Kırılmadan yaşamaz insan!
Kırılmayan bilmez hayatın asıl gayesini.
Önce kırılacaksın, sonra da kırmadan
yaşamayı öğreneceksin."

İslam inancının temelinde zulmetmek, hak yemek en büyük günahlardandır. Buna karşılık yardımlaşma, hoşgörü, sevgi, kendinden olmayanın da hakkını savunmak, hibe etmek, yaşatmak inanan insanların en büyük vazifelerindendir. Bu kurallar aynı zamanda İslam felsefesinin içinde de yer almaktadır. Hallac-ı Mansur'dan sonra gelen ve ondan etkilenen birçok İslam bilgini şiirlerinde sık sık bunları tekrarlamaktadır. Mevlana Celaleddin "Ne olursan ol, yine gel" derken Yunus Emre "Yaratılanı severiz Yaradan'dan ötürü" der. Hacı Bektaş Veli "İncinsen de incitme" derken, Hallac-ı Mansur ölüm fermanı verildikten sonra işkence esnasında *"Allahım bana verdiğin sırları onların anlaması mümkün değil. Ben onları affediyorum, ama biliyorum ki sen onları affetmeyeceksin"* der.

Modern çağın en büyük kayıplarından biri de inceliği görememektir. İnce düşünmek, hoşgörülü olmak, tevazulu olmak; bunlar toplumumuz tarafından güçsüzlük olarak görülmekte. Ve hoşgörülü insanlara karşı saygı pek duyulmamaktadır. Çünkü Doğu coğrafyasında saygı dediğimiz şey güç ile orantılıdır. Ne kadar güçlüyseniz o kadar saygı duyulursunuz. Ne yazık ki bu bizim kültürümüze tamamen zıt bir durum olmasına rağmen toplumun bunu görmemesi ve bunu algılayamaması sorunların çözümünü de güçleştirmektedir. Hallac-ı Mansur güç sahipleri ve kendisine muhalif olan gruplara rağmen ne kadar saldırıya uğrasa da, kırılsa da, kimseyi kırmadan ve incitmeden her zaman gerçekleri söyleyerek kendisinden sonra gelen insanlara hayatından çok büyük örnekler bıraktı. Bundan da şunu görüyoruz ki karşı görüşte duran insanları incitmemek ve sürekli doğruları anlatmak bir güçsüzlük göstergesi değil tamamen bir cesaret örneğidir. Ne yazık ki günümüzün dili de karşı duranları ve kendinden olmayanları dışlayarak düşman olarak göstermektedir. Bu da her şeyi daha da çıkmaz bir noktaya taşımaktadır.

"Bizim sevgimiz; şikâyetlerden,
isyanlardan uzaktır. İmtihandır, gönül işidir."

Kısa dünya hayatında hırsların peşine düşüp hiç ölmeyecekmiş gibi kendinizi parçalamak, özünüzü felakete sürüklemek demektir. Bu dünyadan nice krallar, hükümdarlar, nice varlıklı insanlar yanlarına hiçbir şey almadan çekip gitmediler mi? Bunu sürekli akılda tutmak insanı hata yapmaktan alıkoyar. Bu şu demek de değildir: Hayattan zevk almayı bırakmak, tamamen bu düşüncelere saplanmak, hayatın güzelliklerini yok saymak! Tevazulu insan hayatın güzelliklerini herkesten daha iyi görür. Çünkü onunla diğer insanın hayatı algılama potansiyeli farklıdır. Güzel bakan güzel görür, güzel düşünür. Hayat kısa bir yoldan ibarettir, bu yolda hırsa meyletmek, ruhumuzu kendi elimizle işgale açmak eninde sonunda bizi efkâra düşürecektir. Bundan kaçınmak mümkün değildir. Şu unutulmamalı: Her şey bittikten sonra ne sen kalacaksın, ne hırsların kalacak, ne de efkârın kalacak. Hallac-ı Mansur'u işkence ederek katledenlerin bugün adı dahi anılmamaktadır. Ancak Hallac-ı Mansur bugün herkes tarafından bilinmekte, herkes tarafından öğretileri ve bıraktığı ilgiyle merak konusu olmaktadır. Kötülüğün eseri hiçbir zaman kalıcı olmaz ve kötü insan iyiyle anılmaz...

"Kimseyi kırmayın, inşa etmek zordur. Ancak kırıp yıkmak her zaman kolaydır."

"Suretleri boş ver, gönüllere bak.
Gönle giren dipsiz bir kuyuya iner,
ancak sonu aydınlık ve ferahlıktır.
Acıların dindiği, huzurun geldiği andır
o an. İnciye ulaşan için, nice hikmetler
vardır. Öyle inciler vardır ki, o incilere
giden yollar zorluklarla dolu karanlıktır.
Ama bilmezsin ki asıl karanlık girdiğin
yolda değil senin gözlerindedir.
Gönül gözünün karanlığı senin yolunu
karartır. Ancak gönül aydınlandın mı
en karanlık kuyuya bile güneş dolar.
Kendi aydınlığını bulan, başka birisinin
aydınlığına ihtiyaç duymaz, yolunu
kendi bulur..."

"Terk edildiysem, benim terk edilişim yoldaşımdır."

Yalnızlık insanın üretiminin en yüksek düzeye çıkmasını sağlayabilir. Bu yüzdendir ki tarih boyunca bilginin yolunda koşan ve üreten insanlar hep kendi bir başınalığıyla birlikte başarılı olmuşlardır. Günümüz insanının problemlerinden biri de yalnızlığını her zaman başka şeylerle doldurmaya çabalamasıdır. Bu bazen başka bir insan olur, bazen bir eşya olur. Ya da yalnızlığını dindirmek için meşgul olduğu işler olabilir. Yalnızlığın dindirilecek bir şey olmadığını öğrenebilmeli. Sanırım kendi kendimize verdiğimiz zararlardan biri de, düşünmemek. Yatağa sırtüstü uzanıp birçok şeyi düşünüp kendi fikirlerine çağ atlatabilen bir varlıktır insan. Ne yazık ki insanların birçoğu bunu kullanmayı bilmez...

Hayatımıza fayda sağlayabilmenin olmazsa olmazı kendi değerimizin farkına varmaktır. Çünkü insan en önce kendisinden başlarsa başka insanlara değer verebilir. Önce kendisini düşünmeli insan, burada bencil bir

düşünce tarzından bahsetmiyoruz. Tam tersine bir şey aslında bu. İnsan sevmeye, vermeye, öğrenmeye kendisinden başlamazsa diğer insanlar için de fayda sağlayamaz. Burada şöyle de denebilir: "Kendisine faydası olmayanın bir başkasına faydası olmaz." Bunu benimsediğimizde bazı şeylerin çözümü daha kolay neticelenebilir. Hallac-ı Mansur bize birey olma yolunda büyük örnekler vermektedir. Batı ve Doğu felsefesinde birey farklı şekillerde yorumlanır. Ancak her ikisinin de vardığı sonuç önce insanın kendisini tanıması gerektiğidir...

"İnsan kendisinde olmayanı başkalarını da veremez. Önce kendisini doldurmalı insan."

Çocuğun birisi bal yiyince hastalanıyormuş ama bir türlü bal yemeyi de bırakamıyormuş. Ailesi, çocuklarının bal yemesini önleyebilmek için hekimlere gitmiş, tedbirler uygulamışlar, ama nafile! Sonunda, tavsiye üzerine, İmam-ı Azam Ebu Hanife'ye gitmişler. Ebu Hanife, sorunu dinledikten sonra çocuğun ana ve babasına, "Kırk gün sonra gelin" demiş. Anne ve baba buna bir anlam veremeyerek çaresizlikle geri dönmüşler. Kırk gün geçtikten sonra tekrar Ebu Hanife Hazretleri'nin huzuruna varmışlar. Ebu Hanife, çocukla kısa bir görüşme yaptıktan sonra ona, "Bundan sonra bal yeme evladım!" demiş. Sonra da çocuğun ailesine dönüp, "Tamam, gidebilirsiniz" demiş. Anne baba şaşkınlık içinde, "Bu mudur yani?" dercesine birbirlerine bakmışlar. Öyle ya, kırk gün bekleyip de sonunda sadece bir cümle duymak, bir hayli gariplerine gitmiş. Fakat karşılarındaki zat da

devrin en büyük âlimi... Sıradan birisi değil ki... Onun dediği gibi yapmışlar ve evlerine dönmüşler. Sonraki günlerde bakmışlar ki çocukları artık bal istemiyor! Merak etmişler bunun sebebini. İmam-ı Azam'ı tekrardan rahatsız etmişler ve ona, "Efendim, ona bir cümle söylediniz. Nasıl onu baldan vazgeçirebildiniz? Nedir bunun hikmeti?" diye sormuşlar. Gülümseyerek şöyle cevap vermiş İmam-ı Azam Ebu Hanife: "Kırk gün önce, ben de bal yiyordum. Bal yiyen birinin, başkasına bal yeme demesi hiçbir işe yaramazdı. Ben de sizin ilk gelişinizde bal yemeyi kestim, önce nefsimde denedim bunu. Kendim bunu bırakmanın mümkün olduğunu görünce sözüm de ona tesir etti" diye cevap vermiş...

Kendisinde olmayanı başkasına vermenin farklı bir kıssasıdır bu, şu hiç unutulmamalı ki dilimizden dökülen sözcükler sadece kulaklara isabet eder. Dilimizden dökülen o sözcüklerin gönüllere hitap edebilmesi mümkün değildir. Ancak gönülden söylenen bir söz karşımızdaki insanın da gönlüne hitap eder. Samimi olmayan, sadece söylenmek için söylenen sözlerin bir değeri yoktur. Sözü söyleyen insanın bir derdi bir meselesi olmalıdır. Meselesi derdi olmayanın gönüllerle ilişki kurabilmesi de mümkün değildir.

"Meseleniz insan olsun...

Meseleniz doğruluk olsun...

Meseleniz adalet olsun...

Meseleniz gönül olsun..."

"Gösterişli
davranmak
boş
kişilerin
işidir."

"Tüm insanlar parçaları iyi birleştirilmiş bir yapı gibidir..."

Hallac-ı Mansur insanın kusursuz bir varlık olduğunu söyler. Yaratılışında insan kusursuzdur. Ancak bu kusursuzluğu yaptıkları veya yapmadıkları ile kararta-rak kendini harap eder. İnsan başlangıçta boş bir hey-bedir, bu heybenin içine atılan her şey insanın kişiliğini belirler. Kötü huylar, kötü sonuçlar doğurur. İyi huylar ise iyi sonuçlar. Bu tıpkı bir zincir sıralamasının birbi-rine bağlanması gibidir. Bu sıralamada zayıf bir zincir parçası kırılarak sizi limanınızdan uzaklara sürükleye-bilir. O yüzden hepsinin de sağlam olması şarttır. İçi-mizde iyiyi yeşertirsek ferah ve yaşanılabilir bir orma-nımız olur. Ancak kötüyü büyütürsek içimiz kurak bir çöle döner. Art niyet, kibir, çıkar, yalan söz, hak yemek, başkasının malına veya canına zarar vermek, bütün bu kötü davranışlar ruhu ile irtibatı kesilen ve gönlü-nü tanımayan insanın yapacağı işlerdir. Yardımlaşma, paylaşmak, güzel söz, iyi niyet, başkalarının haklarını

korumak, bilgiyi aktarmak, bunlar ise ruhu ile olan meselesini çözen ve gönlü ile bağlantısı sağlıklı olan insanların sergilediği davranışlardır.

"Kendinden olmayana, senin gibi düşünmeyene bile kötü davranma. İyilik er kişinin işidir."

İnsanı iyi yapan kendisinden olanı gözetmesi değildir. Kendinden olmayana hak ettiği hakkı verip adil olmaktır. Adaletsizlik toplumun merkezinde büyük yaralar açar. Adalet toplumsal bir olgudur, bu açıdan eşitlik ilkesine dayanır.

"Adil olmak hak yememektir.

Adil olmak zorda olana yardım etmektir.

Adil olmak ayrıştırmamaktır...

Adil olmak senden olana değil, senden olmayanı da gözetmektir.

Adil olmak insan olmanın şartlarından biridir..."

"O'nun
emirlerinden
kaçarsan hangi
yolu tutacaksın
ey hasta insan?
Kılavuzun O'dur,
O'ndan başka
yolun yok..."

Hallac-ı Mansur'dan Arınmışlık Üzerine 40 Durak

1. Yöntem

2. Korku

3. Yorulma

4. Arama

5. Şaşırma

6. Yıkılma

7. Esrime

8. Tutku

9. Doğruluk

10. İçtenlik

11. Yoldaşlık

12. Özgürleşme

13. Gösterme

14. Dinginlik

15. Anlama

16. Tanık olma

17. Oluş

18. Sayım

19. Çabalama

20. Eski duruma dönme

21. Yayılma

22. Hazırlanma

23. Kendini yalıtma

24. Bağlanma

25. Çekim

26. Görüntü

27. Uygulama

28. Dikkat

29. Yitirilen şeyler için üzülme

30. Direnme

31. Dikkate alma

32. Hayret

33. Düşünme

34. Sabır

35. Yorumlama

36. Onaylamama

37. Güçlü eleştiri

38. Uyma

39. İşaret alma

40. Başlangıç

"Son durak arınmış ve gönlü temizlerin ulaşabileceği bir duraktır."

"Ey kardeşim unutma ki, iblis özünden uzaklaştığı için azazil diye adlandırıldı. Özüne dönemedi ve cezalandırıldı. Yukarıya çıkmak için verdiği çaba işe yaramadı çünkü yanan ateşi direniyordu. Oysa çimenliğin içinde bir gölün kenarındaydı, o bu bolluğun içerisinde susuzluktan kıvranıyordu. Körlüğü bir gösterişti!"

"Bedenden ayrılıp ruha ulaşamayan insan bedeninin de tamamına sahip değildir..."

Hallac-ı Mansur insanın önüne 40 durak koyarak, bu duraklardan geçenlerin ruha ulaşacağını söyler. İnsan beden ve ruhtan meydana gelmiştir. İkisini ayrı değerlendirmek mümkün değildir. Çünkü insan sadece et ve kemikten meydana gelen bir varlık değildir. İnsanda var olan korku, sevgi, merak, hayal gibi duyguların sadece madde ile izahı imkânsızdır. Mevlana bu durumu şöyle açıklar: "Biz, saman gibi olan bu tabiat âlemiyle örtülmüş mana deniziyiz. Cismimiz bizim ruhumuza perde olmuştur." Maddeyi mananın önünde tuttuğumuz zaman birçok meseleyi doğal olarak göremiyoruz çünkü kendi kendimizi körleştiriyoruz. Ruhumuz olan ilişkimizi her daim diri tutmalıyız. Üzeri samanlarla kaplı olan bir denize bakan insanın gözü sadece samanları görür. Oysaki o samanların altından derinlere

uzanan masmavi bir deniz vardır. Tıpkı bedenimiz de ruhumuzun üzerini örten saman gibidir. Ruhumuzun üzerini örten bu samanların altında derin mana âlemi yatmaktadır.

Ruhun bilincine varmak bu yeryüzünde neden yaşadığımızın da bilincine varmaktır. Neden yaşadığımızı bilmek de özgürlüğün ne olduğunu belirler. Özgürlük insanın kendisini anlamasıyla başlayan bir şeydir. Mananın olmadığı yerde özgürlükten bahsedemeyiz, çünkü özgürlük madde ile değil mana ile algılandığında özgürlük olur.

"Ruhunu ve bedenini faydalı işler için kullan.

Özgürlüğün gerçek anlamını kavra."

"Sıradan insanın düşüncesi
kuşkular denizine batar.
Seçkin insanların düşüncesi
kavrayışlar denizine.
Ancak yine de bu iki deniz
kurur ve gösterdiği yollar silinir.
İki düşünce yok olur, iki sütun
devrilir. Yokluğun, kanıtın,
bilginin dünyası kaybolur...
O kalır bütün bağımlı şeylerin
üzerinde, Yüce Tanrı'dır
O, ikincil özelliklere
bağımlı değildir."

"Konuşmak yalancıların ilgi alanıdır..."

Hallac-ı Mansur iyi bir konuşmacıydı aynı zamanda. Halkın önünde sohbetler eder, sürekli bildiklerini anlatırdı. Ancak onun dönemi aynı zamanda hitabeti kuvvetli, toplumu yalanlarla avutan konuşmacıların da dönemiydi. Mansur sadece bilgisizlik ve cehaletle değil onlarla da mücadele ediyordu. Bu da onun sürekli yeni düşmanlar edinmesine sebep oluyordu. İyi konuşmanın güzel konuşmanın öneminden bahsederken, insanları kendilerini kandırmaya çalışanlara karşı da uyarmaktan geri durmuyordu.

"İyi yaradılışlı olmak esenliktir."

İnsanın yaradılışına uygun davranması gerekir. Yaradılıştan gelen kavramlardan biri de doğru konuşmaktır. Bütün dinlerde yalan söyleyenlerin büyük cezalar çekeceği söylenir. Konuşurken özenle seçilen kelimeler insanları hatta dünyayı değiştirir. Konuşmanın gücü büyüktür. Bu yüzden konuşurken her zaman doğru ve faydalı olanı gözetmeliyiz. Çünkü öylesine söylenen bir söz karşımızdaki insanda tamiri mümkünsüz yaralar açabilir. İyiyi güzeli konuşmak dinleyenleri ferahlatırken insanın içinde biriken zehri de çekip alabilir. Bu açıdan dikkatlice düşündüğümüzde konuşmanın bir silah olduğunu daha net görebiliriz. İyinin dilinde iyi sonuçlar doğuran, kötünün dilinde ise insanları yalanlara inandıran, cehaleti çoğaltan bir silahtır.

"Söylediklerinle insanları güzele yönelt...

Söylediklerinle insanları ferahlat...

Söylediklerinle insanlara öğret...

Söylediklerinle dünyaya yön ver..."

"Bir kuş gördüm bilgi denizinde sufileri andıran. Uçuyordu sufiliğin çift kanadıyla, beni uçamadığım için yadsıdı, çünkü uçmakta diretiyordu. 'Arınmak nedir?' diye sordu bana. Dedim ki: 'Madem beni anlamıyorsun kes kanatlarını yok oluş makasıyla.' Dedi ki: 'Ben sevgilime uçuyorum bu kanatlarla.' Dedim ki: 'Öyleyse yazıktır sana! Çünkü o her şeyi duyan, gören, anlayandır.' Bunun üzerine kanatlarını kapattı ve bilgi denizine doğru süzülüp derin suların içine düşüp boğuldu."

"Olumsuz düşünmek umutsuz insanların yaptığı şeydir..."

Herhangi bir işe başlamadan önce ya da hiç bilmediğimiz bir yere yapılan yolculuklardan önce bile insanın aklına olumsuz düşünceler gelebilir. İnsanı insan yapan özelliklerden biridir umutsuzluğa kapılmak, ancak sorun umutsuzluğa kapılma değil o umutsuzluğun içinde sürekli esir olmaktır. Umutsuz insanların düşüncelerinin olumlu olması da beklenemez. Mutlu olmayan insanın ruhu bu tür negatif duygulara karşı zayıftır. Yaşadığımız çağın içerisinde mutluluk artık pazarlanabilir bir ürün haline geldiği için belki de bu kadar kolay insan umutsuzluğa kapılıyor. Markalardan siyasetçilere kadar herkes mutluluğu pazarlarken insanın kendisini aklen, kalben koruması daha da güçleşiyor...

"Olumsuz düşünmenin faydası yoktur, ancak zararı fazladır."

Olumlu düşünmenin de bir kuralı vardır. Günümüzde kitleleri olumlu düşüncelere yönlendirmeye çalışan bazı hareketler insanı olumlu düşüncelere yöneltmenin ötesinde özünde daha büyük zararlar verebilmektedir. Sonu düşünülmeyen sahte iyimserlikle bezeli bu hareketlerin asıl amacı tüketim insanını yapay mutluluğa yönlendirip bundan rant sağlamaya çalışmaktır...

Olumlu İnsana Dair:

- Araştırır
- Öğrenir
- Hayatına uygular
- Başkalarına öğretir

Umutsuzluğa kapılmayı vakit kaybı olarak gören insan ne mutlulukla ne de mutsuzlukla oyalanabilir. Daha gerçekçi hayat çizgisi çeker kendine ve o çizgi üzerinde hedefine doğru durmadan ilerler. Bu da o insanın kendisine olan bir özsaygı borcudur. Evet insan başkalarından önce kendisine borçludur. Kendine olan borcunu kapatmadan mutluluk olmaz. Bu da çok çetrefilli bir mesele değildir. Hayatın kendisinde olduğu insanın kendisinde de sadelik en iyi başarı yöntemidir. Ancak artık öyle bir noktaya geldik ki, güncel hayatın içinde sade olabilmek çok zorlaştı.

Sadelik:

- Özgüvendir
- Başarıdır
- Sessizliktir
- Anlamaktır

"Hayatın içinde sıkışıp kaldıysan kapılarını dışarıya değil içeriye aç.

Herkesi anlamaya çalışmayı bırak önce kendini anla.

Madde âleminden geç mana âlemine karış.

Kibir ile düşünmeyi bırak, tevazu olsun yoldaşın.

Dünyevi hırslar için kendini paralayıp ruhunu rezil etme.

Ruhumu koruyorum deyip de, dünyanı bedbaht etme.

Ölçülü olmayı bil, her şeyi gerektiği kadar yap..."

"Gönül
kuyusunda
bulunan inci,
bulan kişiye
aittir..."

"Ötekini anlamak için, onu kendine katmak değil, ona gitmek gerekir."

Hallac-ı Mansur ötekileşmenin, anlaşılamamanın nasıl bir şey olduğunu en iyi bilen insanlardan biriydi. Ötekileşmek sadece bugünün sorunu değil, ihtiyar tarihin sayfaları boyunca birçok insan bu anlaşılamamanın kurbanı oldu. "Ben" veya "biz" varlığının bir de karşı tarafı vardır. Karşı tarafta kalana da öteki denir. Mevlana "Ne olursan ol yine gel" derken, ötekileştirmenin karşısında duruşunu sergilemiştir. Yine Hallac-ı Mansur'dan etkilenen isimlerden biri olan Yunus Emre bütün dünya milletlerine aynı gözle bakmanın gerektiğini söyleyerek, ötekileştirmek değil birleştirmenin önemini vurgulamıştır. Bütün örneklere baktığımızda farklı renklerin, farklı düşüncelerin bir arada olması savunulur. Ayrıştırıp, bazı insanları dışarıda bırakmak ne insanlıkla, ne akılla, ne de inançla bağdaşır.

Hallac-ı Mansur kendisine düşman kesilen, her fırsatta kendisine iftira atanlara karşı *"Allahım onları affetmeni istiyorum"* diye dua etmiştir.

"Zıtlıkların içinde güzeli ve doğruyu bulmak zor olsa da, değerli ve kıymetli olan budur."

"Yeryüzünde huzurlu
bir yer aradım ömrümce
Ama sakin ve huzurlu
bir yer bulamadım
Dünya bana bir şeyler verdi
Karşılığında bir şeyler aldı
Verdikleri bazen tatlı
bazen de acıydı
İsteklerimi takip ettim
Beni kendine köle etti..."

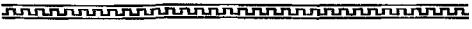
"Dünya iki gündür, ya inanırsın ya reddedersin."

"Dünya hayatına meyletmek gafillerin işidir" der Hallac-ı Mansur. Yaşadığımız bu kısacık hayatın içinde önemli meselelerle ilgilenmek yaradılışımıza olan borcumuzdur. İnsan dış etkenlere karşı ruhunu korumakta başarısız olan bir varlıktır. İnsanın en büyük meziyetlerinden biri de meraktır. Çocukluğumuzdan itibaren her şey merakla başlar. Hz. Âdem ve Hz. Havva'nın ceza olarak bu dünyaya gönderilmesi de bir merak sonucudur. Tıpkı Hallac-ı Mansur'un Allah'a olan merakı gibi, onun da merakı kendisini herkesin dışına itmiştir. Sayıların babası Pisagor, astronomide devrim yapan Galileo, Tesla, Kopernik gibi bilimadamlarından din adamlarına, felsefecilere kadar toplum tarafından dışlanan, anlaşılamayan, işkencelere maruz kalan büyük isimlerin tamamının hikâyesi merakla başlamıştır. Çünkü merakla başlayan hikâyeler zaman zaman insanı toplum ve otorite ile karşı karşıya bırakmıştır. Bu durumda da

o kişinin toplum ve otorite tarafından dışlanıp kabullenilmemesi gibi durumlar ortaya çıkmaktadır. Platon "Felsefe merakla başlar" derken tam da bundan bahsetmektedir. Çünkü felsefe insanı görünen hayattan uzaklaştırıp ruhunun arayışına çıkartan bir araçtır.

"Sende olmayan başkasında var diye suçlama...
Sen anlamıyorsun diye başkalarını yaftalama..."

"O'na dönmen
için, O'ndan
olduğunu
kabullenmen
gerekir."

"Çile, yüce hedeflere varmanın ve iyi netice elde etmenin tek yoludur..."

Hallac-ı Mansur çile dolu hayatında hiçbir zaman şikâyet etmemiş ve ilkelerinden asla ödün vermemiştir. Bunu gerek yaşantısında, gerek geride bıraktığı şiirleriyle bizlere göstermiştir. Mütevazı bir hayat yaşayan ve eline ne geçerse hepsini paylaşan bir insandı. Onun hayatında nice örnekler vardır bizlere. Nefsinin terbiyesi öncelikler arasındaydı, bu yüzden az yer az uyurdu. Ebu Nahcuri onu şöyle anlatır: "Baskılardan bunalıp Mekke'ye geldiğinde tam bir yıl boyunca, Kâbe'nin avlusunda oturdu. Abdest almak ve Kâbe'yi tavaf etmek dışında hemen hemen hiçbir şey yapmıyordu. Otururken güneşten korunmazdı. Sürekli oruç tutardı. Her akşam ona bir ibrik su ve pide getirirdik, sabah olduğunda pideyi ibriğin üzerinde bulurduk ve sadece üç dört

lokma yenmiş olurdu. Bu bir yıl boyunca her gün böyle devam etti."

Dostlarından biri de onu şöyle anlatır: "Tam yedi yıl boyunca onunla kaldım. Bu yedi yıl boyunca sirke ve tuzdan başka bir şey yediğine şahit olmadım. Sırtında yamalı bir giysisi, başında eski bir takkesi vardı. Kendisine sürekli elbise ve yeni kıyafetler hediye gelir ancak gelen her şeyi anında başkalarına verirdi. Geceleri hiç uyumaz sürekli ibadetle geçirirdi. Sadece gündüzleri kısa bir süre kestirirdi..."

Bir insanın acıyla kendisini sınama eşiği nedir sorusunun cevabı Hallac-ı Mansur'da mevcuttur. Kendisini bu derece acıyla sınaması ve acı eşiğini her zaman daha yukarıya çekmesi onun bu dünya ile olan münasebetini kesmişti. Çeşitli kaynaklarda geceleri iki rekât namazda, gündüzleri ise yüz rekât namazda Kuran-ı Kerim'i günde iki defa hatmettiği söylenir. Gecelerini sürekli huşu ve ibadetle geçiren Mansur gündüzleri ise bildiklerini insanlara anlatmakla olan meşguliyetini sürdürür. Hiçbir kimse yoktur ki toplum onun hakkında dörde, beşe bölünsün. Hallac-ı Mansur işkenceyle öldürülene kadar halkın onun hakkında çok fazla fikir ayrılığı vardı. Kimisi için o meczuptu, kimisi için âşık, kimisi için yozlaşmış bir fitneci, kimisi için ise büyük bir âlim. Ölümüne kadar devrinin anlaşılamayan adamı olan Hallac-ı Mansur'un değeri öldürüldükten sonra anlaşılmaya başlandı. Görüldüğü üzere öldükten sonra

kıymetlenmek, anlaşılmaya çalışılmak bugünün değil dünyanın tüm zamanlarının sorunuydu...

"Bu yol âşıkların yoludur...
Bu yol kendilerine acıyı bal eyleyenlerin yoludur...
Bu yol kendinden geçip O'na gidenlerin yoludur."

"Yaşamımda
ölümüm,
ölümümde
yaşamım.
Ölümü kendime
mutluluk
sayarım..."

Ene-l Hak Felsefesi

Tasavvuf ehlinin hallerini dışarıdan anlamak mümkün değildir. Hallac-ı Mansur için de Allah'a duyduğu aşktan kendinden geçtiği bir anda *"Ene-l Hak!"* diyerek feryat etti. Bu sözün anlamı "Ben Hakk'ım!" demek ise de Hallac-ı Mansur "Hak'tan başka bende kimse yok!" demek istemiştir. Kişi kendinden geçip içinden duyduğu büyük aşkın karşısında hem madden hem manen erir, işte bu erime anına tasavvuf ehlinde "cezbe" denir. Bilinir ki burada söylenen sözler, söyleyenden değildir. Zaten Hallac-ı Mansur, önde gelen tasavvuf ve ilim ehli tarafından kabul gören bir zattı. Ancak buna rağmen otoritenin varlığını reddettiği için şiddetli baskı sonucunda işkence yapılarak öldürülmüştür. Tıpkı İslam fıkhının önde gelen âlimlerinden olan İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin siyasi idareye karşı çıktığı için zindanlarda işkence yapılarak, ardından da zehirlenerek öldürülmesi gibi.

Bunun tarihte gerek Doğu gerekse de Batı'da çok fazla örnekleri var. Kendi devirlerinden büyük insanlar siyasi irade için her zaman tehdit olarak görülmüştür. Hallac-ı Mansur *"Ene-l Hak!"* dediği zaman, tasavvuf ilmine vâkıf olmayan ulema karşı çıkmıştır. Görünen ile hükmeden, görünene karar verenler Hallac'ın bu sözünü gerek toplum gerekse yönetim içinde fitne çıkarmak için kullandılar. Bunda da başarılı oldular. Oysaki sadece Hallac-ı Mansur değil, tasavvuf ehlinden başka isimler de kendinden geçtikleri makamlarda buna benzer şeyler söylemişlerdi. Mesela Bayezid Bestami "Cüppemin içinde O'ndan başka kimse yok" derken Yunus Emre *"Ete kemiğe büründüm Yunus gibi göründüm"* demektedir.

Bu makam hiçlik makamıdır.

Bu makam yeryüzünden soyutlanıp kendi içinde kaybolma makamıdır.

Bu makam anlayanların makamıdır...

"İnsan anlamadığının düşmanıdır."

Hallac-ı Mansur *"Ene-l Hak! Ene-l Hak!"* diye feryat ederdi.

Halk ikiye bölündü. Bir kısmı görünene göre hükmetti, Mansur'un inkâr ettiğini ve sözüyle dinden çıktığını ileri sürdü. Bir kısmı da Hallac-ı Mansur'un bu sözüyle kendi benliğini reddettiğini ve Hakk'ı dilediğini savundu.

Hallac-ı Mansur mahkemeye çıkarıldı, hapse atıldı, kendisine ağır işkenceler edildi. "Ene-l Hak deme! Hüve-l Hak (Hak O'dur) de!" dediler.

Hallac, *"Bizim için de Hak O'dur!"* dedi.

İbn-i Ata haber gönderdi:

"Özür dile ki zindandan çıkarsınlar!"

Hallac, *"Ben ne dedim ki özür dileyeyim? Ben Allah'ı bırakıp halka yalvarmam!"* dedi. Bir yandan da *"Ene-l Hak! Ene-l Hak!"* diye feryat etmeye devam ediyordu.

Bağdat uleması Hallac'ın katledilmesi için fetva verdi. Nihayet fetva gereğince Hallac idam edildi.

Hallac-ı Mansur'un yakın dostlarından, Hallac-ı Mansur taşlanırken dostuna gül atan Şibli, Hallac-ı Mansur'u rüyasında gördü ve sordu:

"Sana işkence eden ve seni asan halka Cenab-ı Hak nasıl muamele eyledi?"

Hallac-ı Mansur cevap verdi:

"Benim hakkımda halk ikiye bölünmüştü. Bir kısmı benim ne dediğimi bilir anlar ve bana şefkat ederdi. Bir kısmı da benim bu halimi bilmezdi. Şeriatı muhafaza ve Cenab-ı Hakk'ın emrini yerine getirmek için bana azap

ederdi. Cenab-ı Hak her iki bölüğe de rahmet eyledi. Çünkü her ikisi de masumdu!"

Bir derviş rüyada gördü ki, şeytan Hallac-ı Mansur'u görünce şaşırdı ve şöyle dedi:

"Sen 'Ene-l Hak!' dedin. Ben 'Ene-l hayır!' (Ben hayırlıyım!) dedim. Sana rahmet olundu, bana lanet edildi. Bunun hikmeti nedir?"

Hallac-ı Mansur şu cevabı verdi:

"Sen gururuna güvendin ve benlik eyledin. Ben ise gururumu inkâr ettim, benliği kendimden uzak eyledim. Benliğimi Hak'ta gördüm!"

Spinoza ve Hallac-ı Mansur

Hallac-ı Mansur'dan en çok etkilenenlerden biri de Yahudi cemaati tarafından aforoz edilen Spinoza'dır. Spinoza'ya göre Tanrı derinlikli bir inceleme sonucunda ve düşünme sürecinde anlaşılır. Hallac-ı Mansur gerek şiirlerinde gerekse *Tavasin* adlı eserinde sık sık zaten bunu vurgulamaktadır. Hallac-ı Mansur Allah'a olan sevgisini *"Beni sonsuz ateşin içinde cezalandırsa da, O'ndan başkasının önünde secde etmem. İnsanların önünde kendimi alçaltmam. Çünkü O'ndan başka bir varlık tanımıyorum"* diye belirtirken, Spinoza "Tanrı'ya karşı sevgi, ruhtaki en büyük yeri almalıdır" demektedir...

"Görünen her şeyin mutlaka bir de görünmeyen tarafı vardır. Görünmeyeni görmek için çaba harca..."

korkudan zannetmeyin diye sürdüm. Şimdi yüzüm kıpkırmızı, daha şerefli görünüyordur, çünkü yiğitlerin gül rengi kanlarıdır" dedi. Artık sona yaklaşıyordu Hallac-ı Mansur, ancak onun sona yaklaşması onun için başlangıcıydı. Bileklerinden süzülen kanı dirseklerine de sürünce bunu neden yaptığını soranlara *"Aşk abdesti alıyorum"* dedi. Orada toplanan binlerce kişi Hallac'ın karşısında adeta eriyordu. Son olarak yanına bir derviş yaklaşarak "Aşk nedir ey Ebu Mansur?" diye sorunca, Hallac-ı Mansur *"Aşkın ne olduğunu bugün, yarın ve öbür gün göreceksin"* diye cevap verdi. O gün Hallac-ı Mansur'u işkence yaparak katlettiler. Ertesi gün cansız bedenini büyük bir ateşe atıp yaktılar. Öbür gün ise küllerini Dicle Nehri'ne savurdular...

Feridüddin Attar Anlatıyor...

Mansur'u darağacına getirdiklerinde önce eğilip merdivenleri öptü, sonra ayağını bastı. Kalabalıktan biri Hallac-ı Mansur'a "Nasılsın ey Mansur?" diye seslenince Hallac-ı Mansur tebessüm ederek, *"Gerçek erenlerin miracı darağacıdır"* dedi. Darağacına çıkarılınca Mansur'un önce ellerini kestiler, gülmeye devam ediyordu "Neden gülüyorsun?" diye sorduklarında, *"Elleri bağlı birinin ellerini kesmek kolaydır da, manevi ellerimi kesmek imkânsızdır"* dedi. Ardından ayaklarını kestiler, Mansur'da en ufak bir acı belirtisi dahi yoktu. Tebessüm etmeye devam ederek, *"Bu ayaklarımla dünyayı gezerdim. Ancak benim iki ayağım daha var, onlarla hem bu dünyayı hem de öbür dünyayı gezebilirim"* dedi. Ardından kesik bileklerinden kanı yüzü kıpkırmızı oluncaya kadar yüzüne sürdü. "Niçin böyle yaptın?" dediklerinde de, *"Çok kan kaybettim. Yüzüm sapsarıdır. Siz bunu*

"Yok oluş
benimle birlikte
yok oldu.
Yok oldum da
öylece ulaştım
sana."

Zaman ve mekân üstü bir hakikat felsefesi: "ENE-L HAK..."

Mevlana'dan Yunus Emre'ye, Spinoza'dan Kant'a, Nietzsche'den Fichte'ye kadar dünyaca ünlü büyük düşünürlerin felsefi akımlarına ilham kaynağı olmuş büyük İslam düşünürü Hallac-ı Mansur'un "Ene-l Hak" felsefesi üzerinden tarif ettiği varlık, benlik, hiçlik ve yok oluş kavramları, yüzlerce yıldır bilim, sanat, inanç ve felsefe dünyasına ışık tutmaya devam ediyor.

₺15
KDV'den muaftır.
www.destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
DESTEK yayınları

www.destekdukkan.com
%40 indirimli kitap satış sitesi

ISBN 978-605-311-723-0